List 37. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 13. septembra 1871.

Obseg: Kako ravnati z vinskimi sodi, da se vino dobro obdrží dolgo časa. — Vabilo fabrikantom, kovačem in sploh izdelovalcem kmetijskega in vrtnarskega orodja. — Gospodarske novice. — Nektere misli o naših šolskih zadevah. — Bivša parižka komuna in socijalizem. (Dalje.) — Poročilo o XXII. skupščini Matičinega odbora. (Dalje.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako ravnati z vinskimi sodi,

da se vino dobro obdrží dolgo časa.

Naši vinorejci navadno izpraznjene sode malo oplaknejo, potem pa v kot vržejo. Ne, da bi popred sod dobro zataknili, ga v tem kotu pusté, dokler ga za prihodnje leto spet ne rabijo.

Ni čuda toraj, da vino, ktero v take sode pride, je bolezni najprej podvrženo, ali da vino po sodu diší ali po plesnobi, ali pa da kislo postane. Ni tedaj odveč, da jim damo potrebni poduk.

Izpraznjeni sod se mora z vodo tako dolgo prati, dokler prav čista voda iz njega ne teče, potem naj stojí 24 ur narobe obrnjen, da se voda popolnoma ocedí.

Ko se je to zgodilo, se mora sod, v kterem je bilo belo vino, z vžganim žeplom pokaditi in trdo zatakniti, da zrak od nobenega kraja va-nj ne more. Sod, v kterem je črno vino bilo, se mora pa z vinskim cvetom ali špiritom vžgati in isto tako dobro zatakniti.

V tako obravnane sode ni strahú vina djati, in vinorejec more zagotovljen biti, da vino ne bo imelo slabega duha.

Ker pa naši vinorejci malokdaj tako sode obravnavajo, in se večkrat pripetí, da ta ali uni sod po kislobi ali po plesnobi diší, moram še nekaj omeniti, kako naj se s tacimi sodi ravná, da bodo za rabo dobri.

Sod, kterega mislijo z vinom napolniti in kteri je že leto in še več časa prazen, se mora prav dobro pregledati, predno se rabi. Pregleduje se pa tako: Luč se skozi spodnja vratica v sod vloží in tako prav dobro pregleda, ali je sod znotraj čist ali ne. Ko se je gospodar z lastnim očesom o čistosti soda prepričal in ne najde nos nobenega slabega duha ne po plesnobi ne po kislobi, potem zadostuje, da se sod, predno se rabi, enkrat z vrelo in potem z mrzlo vodo dobro opere, in na zadnje z vrelim moštom še enkrat oplakne.

Če se pri takem pregledovanji zapazi, da sod po kislobi diši, se mora vsa kisloba prav čisto odpraviti, kajti vino v takem sodu kmalu kislo postane. V ta namen se mora takemu sodu dno ven vzeti in ga s slamo dobro vžgati, doge pa se morajo od znotraj s strgalko dobro ostrgati. V sod, ki drží 5 veder, se vloží 5 funtov neugašenega apna, sodu se naredí spet dno, in apno se vgasi z vodo, ktera se skoz veho va-nj vlije, tako, da postane apneno mleko. S tem mlekom se mora sod dobro oprati, za mlekom pa še enkrat z vrelo in nazadnje z mrzlo vodo. Tako obravnan sod je zgubil popolnoma vso kislobo in se brez strahú sme rabiti.

Če se pa najde, da je sod znotraj s plesnobo zaraščen, se mora ta plesnoba na tanko pregledati. V ta namen se ostrga malo te plesnobe z nohtom, in če se vidi, da na tistem mestu, kjer je plesnoba bila, je les črn postal, je to znamenje, da tak sod nikakor ni za vinsko rabo. V tak sod, dragi vinorejci, nikakor vina ne devajte, kajti takemu sodu se ne more več pomagati; vino, ktero v tak sod pride, je gotovo pogubljeno. — Če pa plesnoba je rumena, je to zmirom slabo znamenje. — Pri beli plesnobi, ktera na lesi nič črnega ne pusti, kedar se proč ostrže, se pa sod lahko popravi, in sicer tako-le: Vrže se več funtov apna v sod, vgasí se apno v njem z vodo, da postane kakor mleko. S tem mlekom se sod dobro spere, in za tem z mrzlo vodo oplakne. Kuha se potlej v vodi sol, orehovo perje in zrelo brinje; taka voda vroča vlije se v sod in sod se precej zatakne; nekoliko časa naj ta voda stojí v sodu, potem se izpusti, ter sod izpere še enkrat z vrelo in z mrzlo vodo; na zadnje se pa sod z žeplom vžge, in tako je popolnoma dober za rabo, ali pa se vdrugič dobro ostrga plesnoba in sod se od znotraj z vgašenim apnom prav dobro zamaže ter se pusti apno tako dolgo, da se na dogah posuší. Potem se pol funta žepljene kisline (hudičevega olja) z 10 funti vode zmeša in vlije v sod, ki se dobro zatakne in s to vodo dobro izpere, dokler se vse posušeno apno ne razpusti. Potem se izprazni in izpere še enkrat z vrelo in na zadnje z mrzlo vodo. Kedar je vse to končano, se sod z žeplom žge in dobro zatakne. — Tak sod se brez strahú lahko rabi.

Res! poglavitna stvar je to, da se vinski sodi od znotraj prav dobro čistijo — al ne le od znotraj, temuč tudi od zunaj mora sod čist biti. Pripeti se večkrat pri naših vinorejcih, da sodi, zlasti pri spodnjih vraticih vino puščajo in na mokrem mestu se plesnoba naredí; tudi ta plesnoba škoduje lesu in vinu. Zapomnite si to: sod mora tako dobro držati vino, kakor kozarec drží vodo.

Zatoraj, vinorejci! ako hočete vino dobro imeti, snažite svoje sode dobro in čisto, od znotraj in od zunaj, kajti le v tacih sodih je mogoče dobro vino imeti in dolgo časa ga hraniti.

V Klosterneuburgu pri Dunaji. A. B. *)

*) Jako draga nam je Vaša prijazna ponudba.

Vred.

Vabílo fabrikantom, kovačem in sploh izdelovalcem kmetijskega in vrtnarskega orodja.

C. k. ministerstvo kmetijstva, ki si na vse straní prizadeva kmetijstvo povzdigniti, je družbi kmetijski pisalo, da želí izvedeti vse fabrike in mojstre, ki na prodaj delajo kmetijsko in vrtnarsko orodje (pluge, brane, lušnice za koruze in vse drugo) v našem cesarstvu, da jih potem po svetu razglasí in jim kupčijo nakloni.

Naj tedaj vsak, kdor kaj tacega izdeluje, do prihodnjega meseca naznani družbi kmetijski v Ljubljani, kje stanuje, kakošno orodje izdeluje, po čem, kam prodaja svoj izdelek, ali tacega orodja veliko naredí, in sploh naj pové, kar je njemu na hvalo, se vé da resnično in pošteno. Ta popis pa ima obsegati le lansko in letošnje leto.

Odbor družbe kmetijske v Ljubljani 6. septembra 1871.

Gospodarske novice.

* Kako je s hmelom letos? — V Sadac-u (Saaz) na Českem), kjer se prideluje najbolji hmelj, se kaže pridelek letos izvrsten, težák je dovolj, barve je lepe. Kupčije pa dozdaj ni še bilo velike; v mestu mu je cena po 170 do 175 gold., po kmetih pa 140 do 160 gold.

Šolske stvarí.

Nektere misli o naših šolskih zadevah.

Spisal Janez Bilc.

O šolskih rečéh ne smé nihče pisati in svetovati, kdor ni „Schulmann“. Tako me utegne „nekdo“ zavrniti in zaničljivo moj spis na stran pahniti, da bi vedel, da ga sem jez, ki nimam zdaj s šolo prav nič opraviti, spisal.

Al, da se nekoliko utolaži, naj mu omenim, da sem tri leta otroke v farni šoli podučeval in da sem bil dve leti v hiši knežji učenik knezevih otrok, da toraj nekoliko poznam kmetiške in gospôske otroke. Zraven tega imam pa vsaki dan priliko slišati, kako naši ljudjé o šolskih zadevah govorijo in sodijo.

Naj mi toraj „der praktische Schulmann“ dovoli, da tukaj svoje misli častitim bralcem razodenem; naj oni sodijo, če so prave ali krive, in ako je kaj dobrega v njih, naj bi se porabilo. „Omnia probate, quod bonum, tenete!“

I.

Šolsko petje in telovadba.

Znano je sploh, da k razveseljevanju in požlahnenju človeškega srca petje zeló pripomore. Zato je bilo dobro in pametno, da se je pred nekaj leti po normalnih šolah — o takih le jaz tukaj govorim — petje vpeljalo. Z manjšim ali večim veseljem so se gospodje učitelji tega poduka poprijeli in otroci so se sèm ter tjè prav radi peti učili ter so v nekterih šolah prav prijetno in ginljivo ložeje pesmice prepevali. Da je v drugih krajih petje veliko slabše bilo, temu je bilo krivo to, da imajo v nekterih farah otroci sploh veliko slabša grla, in glasove, pa krivi so bili pogostoma tudi učitelji sami; sami niso do petja veselja imeli, in ga tudi v otroška srca vcepiti niso mogli. Otrokom in celó starišem se je petje v šoli nekako smešno dozdevalo in še dandanašnji se dobijo taki, ki trdijo: „čemu je šolsko petje“? — Al zgodaj je treba človeku veselje do petja vcepiti. Ono razveseljuje človeka; ono požlahnuje srce; divji, neotesani in hudobni ljudjé ne prepevajo. — Očita se našemu ljudstvu v nekterih pokrajinah surovost in neotesanost in pogostoma ne prav brez vzroka. Očita se našim mladenčem, da po noči ko divje zveri tulijo in razsajajo in včasi najgrše, najostudniše kvante rjujejo. Nočem trditi, da se bo to po podučevanji petja v šoli popolnoma odstranilo, al gotovo se bode zmanjšalo, ako se šolarji v šoli pridno vadijo lepih pesmic, kterih se nam, hvala Bogú, ne manjka. Saj nas skušnja učí, da mladenči rajši poštene slovenske prepevajo, kakor grde — da jih le znajo. S kakim veseljem so otroci pri izpraševanjih zapeli „cesarsko pesem“, „Popotnik“, „Kosec“, „Lahko noč“ itd.; veselje jim je na licih igralo.

Tega nauka naj bi se učitelji še bolj marljivo poprijeli. To je lepo, to je potrebno. „Wo man singt, da lass dich nieder — böse Menschen haben keine Lieder!“

Kako je pa s telovadbo? Telovadba sploh je gotovo koristna, in prav je, da se vpelje v šole, da se otrokom udje krepčajo in gibčnost zadobijo. Pa potrebna je telovadba le mestnim otrokom in le v mestnih glavnih šolah je praktično podučevanje v telovadbi.*) Na kmetiških učilnicah po deželi je popolnoma nepotrebna, nepraktična in še celó povzdigi šolstva škodljiva.

Marsikdo bo prebravši te vrstice se posmejal in me znabiti zaničljivo mračnjaka imenoval, da telovadbo, ktero ves svet hvali in zdravniki ljudém priporočajo, iz ljudskih šol zavračam. Počasi, dragi bralec! prevdari stvar malo bolje, znabiti boš tudi ti mojih misli!

Povdarjam še enkrat, da ne tajim koristi telovadbe sploh. Ponavljam tudi, da je mestnim otrokom, šolarjem v mestih in večih trgih, kteri večidel domá tičijo, gimnastika potrebna in jako koristna, da pa je pri otrocih na kmetih popolnoma nepotrebna, nepraktična in razvitku in povzdigi šol škodljiva. Kmečki deček ima po dolgi poti v šolo, na paši in na polji dovelj in še preveč telovadbe, če tudi ne po pravilih, po sekiricah vravnane. Kaj ni tudi to za 9—11. letnega fantiča dovelj telovadbe, če mora vsaki dan, včasih v snegu, da ves trd mraza domú pride, včasih v solnčnem peku, da je skozi premočen, eno, celó dve uri hodá dolgo pot dvakrat premeriti. Prašam, gospôda! ali ni to dovelj telovadbe, ali bo takega otroka, ki pride s paše domú in potem tako daleč v šolo priroma pogostoma brez zajutrka ali pa s kosčekom turšičenega kruha v žepu, ali bo takega otroka volja stezati se, po konopu plezati itd.? Ali ni ta nauk v tacih ljudskih šolah nepotreben in popolnoma nepraktičen?!

Pa poglejmo še, kako ga bo naš kmet sprejel. Če že petje nekako s posmehom posluša in noče koristi njegove spoznati, kako bo pač še le telovadbo gledal? Utegnil me bo kdo zavrniti: „na to ne smemo gledati; prosti človek koristi marsiktere koristne naprave noče spoznati“. Res je, pa ako se vidi, da bi po tej nevažni in nepraktični vaji šola škodo trpeti morala, če se vidi, da bi pri prostih ljudéh brez vse potrebe v posmeh in zaničevanje prišla, če se spozná, da bo ljudstvo še nerajše otroke v šolo pošiljalo — češ, saj se tamkaj skakati in plezati učijo: zakaj bi se ta nauk v šole silil? Ali nimamo nič bolj potrebnega, ali ni sadjereja, sviloreja itd. bolj koristna kmetu kakor telovadba. Vsa telovadba na kmečkih učilnicah naj obstojí v tem, da se otroci ravno stati in lepo čvrsto hoditi navadijo. To pa je potreba. Šolski možje premislite in prevdarite!

*) Popolnoma Vaših misli je vredništvo.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša parižka komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

VII.

Ko je enkrat 1816. in 1817. leta spet občni mir v Evropi zavladal, postalo je Owen-ovo imé znano in celó slavno po celi Evropi. V vas New-Lenark k njegovi fabriki so popotniki iz daljnih in bližnjih krajev romali njegovih socijalnih reform ogledovat in občudovat; najviša aristokracija se je za to zanimala, vojvoda Kentski je postal njegov zaštitnik in rusovski cesar in prusovski kralj sta se mu vklanjala. — Owen je pisal dva dela pod naslovom: „Novi nazori o društvu ali razprava o ustroju človeškega značaja“ *) in pa: „Knjiga o novem moralnem svetu“. **) V teh delih Owen popolnoma metodično preiskuje duševne zmožnosti človeka in tiste pogoje, pod kterimi bi mogel človek do največega moralnega razvitka priti. To je tudi prava pot bila, ker Owen je hotel prilagoditi svoje socijalne reforme človeški naravi, ne pa se proti postaviti njenemu ustroju, kakor so to drugi komunisti delali. —

Owen pravi, da človek ni nič druzega nego proizvod znotranjih in vnanjih vplivov. Zatoraj se pa tudi lahko človek pri najboljih zmožnostih popolnoma popači. Da se temu v okom pride, treba je skrbeti, da se vsi slabi vplivi kolikor mogoče preprečijo in odstranijo, dobri pa razvijó. Pogoji tega razvitka je po Owen-ovih mislih: zdravje človeka na duši in na telesu, kar se najlože doseže s telovadstvom, z izbujenjem ljubezni do bližnjega, z osiguranjem potrebnih vžitkov, s splošnim delom, ktero ne sme zmerom eno in isto biti, nego se mora spreminjati. Tudi je treba lepega in ugodnega društvenega medsebnega občenja in mnogo popotovanja; neobhodno potrebna je svoboda tiska in govora, s kterim sredstvom se mora posebno na to delati, da se vse vraže iztrebijo, posebno pa vsak strah in vsaka bojazen pred večnimi kaznimi. V dosego tega namena hoče Owen, da se osnujejo komunistične občine od 500 do 2000 udov, kteri smejo samo v vaséh živeti. Največa oblast je v rokah občinskih svetovalcev, ki morajo biti že 40 ali vsaj najmanj 30 let stari, ki se v javnih sejah posvetujejo in na ta način vladajo. Odgoja je splošna in za vse enaka. Zakon je enojin, pa se lahko, ako mož pa žena drug za druzega več ne marata, precej razveže. Vsi občinarji dobivajo vse, česar potrebujejo, od občine, poleg tega so pa vsi k istemu delu obvezani. Zarad tega se pa vsak občinar, da se načelo enakosti čem mogoče najostrejše vzdržuje, v teku svojega življenja vseh del vdeležuje. Vsi občinarji se razdelé po letih v 8 razredov, v vsak razred pa spada 5letnih tečajev. V vsakem teh 8 razredov imajo vsi občinarji enako delo in opravilo. Med občinami cele dežele (entre les communes de tout le pays) pa ne bi bilo nobene druge zveze nego kongres, ki se zbira le včasih od slučaja do slučaja za posvetovanje skupnih zadev. — Važna in pomenljiva je zarad tega Owen-ova sistema, ker se iz vsega dela in početja bivše parižke komune vidi, da je ravno ta načrt državnega ustroja komunardom najbolj pred očmí lebdil. Owen je bil za uresničenje in oživotvorenje svojih idej neizmerno delaven: razpošiljal je o tem dolge in temeljite spomenice raznovrstnim vladam, stavljal je v tem smislu predloge v parlamentu, vtemeljival je društva, skliceval je za to tabore, na kterih je navdušeno za svoje ideje govoril. Pa ves trud in vse to natezanje mu ni nič pomagalo, nakopal si je bil s tem na glavo mnogo sovražnikov, med kterimi so bili duhovni najbolj razdraženi. Vsled preganjanja od vseh straní je zapustil Evropo in podal se v Ameriko, kjer je ustanovil tako komunistično občino pod imenom „New-Harmony“, v kteri je hotel svojo sistemo praktično poskusiti. A tudi tù ni bilo nobenega vspeha, vse ga je „fratalo“. Nejevoljen je popustil svojo občino „New-Harmony“ in spet se je v Evropo vrnil. Vdeleževal se je potem vseh podvzetij, kterim namen je bil delalcem stanje olajšati. Umrl je R. Owen še le pred nekterimi leti čez 80 let star.

Ako preidemo na kritiko *) komunističnih osnov, moramo najpoprej izreči, da se v teh komunističnih teorijah nahaja cela zmes ekonomičnih, političnih in tudi etičnih nazorov, med tem ko je v liberalizmu vse to v posebnih sistemah razvito.

Komunizem postavi v prvo vrsto ta-le etično-politični stavek: da so vsi ljudje enaki in enakopravni in da ni in ne bode potem pri enakem odgojevanji in pri enakem premoženji nobenega razločka več med posamesnimi osebami. Pa ravno to ni res. Skušnja nas učí, da so se osebe čisto enako odgojene in z enakim premoženjem obdarovane pozneje v življenji zevsema različno razvile. V vsakdanjem življenji imamo priliko dan za dnevom opazovati, da se otroci ene in iste obitelji ali družine, proizlazeči od istih starišev, toraj v mladosti v enakem materielnem položaji, pozneje v življenji drug drugemu diametralno protivno razvijó, tako, da se čisto glas sliši: to pa ni mogoče, da bi bil ta tega in tega brat, ali ta ženska te in te sestra! Ravno nagon k razvitku posebne individualnosti je človeški naravi najbolj prirojen, rekel bi, da je ravno to karakteristikon človeškega roda v primeri z živalstvom. Toraj je ta stavek komunistov, ker je v popolnem protislovji z našo naravo, neistinit in v praksi neizpeljiv.

Drugi glavni stavek komunizma je, da imajo vsi ljudje isto pravico do vžitka vseh naravnih pridelkov. Ta stavek bi bil samo takrat resničen, ako bi bilo vsako delo ostro prepovedano in ako bi ljudém nobenega druzega truda treba ne bilo kot roke stezati in si pridelke narave z drevja trgati in na taki ali slični način prisvojevati. Ker pa to fizično ni mogoče in ker vse komunistične sisteme delo in nektere celó strogo delo od svojih državljanov zahtevajo, treba je pomisliti, da vsi ljudje niso enako za delo zmožni in da imajo še manj vsi ljudje enako veselje do dela. Nikdar se pa ne bodo dali za delo izvrstno zmožni ljudje v tako državo stlačiti, kjer bi bili primorani ne le za se, temuč tudi za slabičke in bedake delati, še teže bi se pa taki norci našli, ki bi s svojo marljivostjo delali. — Tudi ta stavek izmed komunističnih zahtev je proti ustroju človeške narave naperen, toraj v vseh premisah neresničen in neizpeljiv. Tretji stavek komunistov se glasí: da imajo vsi ljudje enake potrebe. Naše potrebe so pa že po svojem načinu in po svojem obsežku jako različne. Pri vsakem delu se to vidi: Nekterega kako delo, na priliko podobarstvo, strašno veselí, duhta in duhta, da kaj novega iznajde, da, ob kratko rečeno, umetnik postane. Koliko imamo že mi Slovenci takih izvrstnih samoukov!! Drugi pa

*) New vewo on the society or essay on the formation of the human character, by Robert Owen, London 1820.

**) The book of the new moral world, by R. Owen, at London 1822. Pis.

*) Beri izvrstno kritiko o komunizmu v 2. oddelku I. zvezka Marlo-tovega dela: „Sistem der Weltökonomie“ stran 484—518. Pis.

*

spet, ako bi bil po ustroji komunistične države ravno k podobarstvu komandiran, bi se z nepopisno nejevoljo tega dela lotil, bi pri vsakem udarcu svojega kladva preklinjal in ne bi celo leto niti najbolj navadnega cestnega kamna izsekal, niti najbolj prostega in robatega svetnika za najbolj zapuščeno kmečko kapelico iztesal. — Tudi ta stavek je protinaraven in vsled tega neresničen in neizvedljiv.

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXII. skupščini Matičinega odbora
31. avgusta 1871.

(Dalje.)

6. Gosp. prof. dr. Krek o Stanko Vrazovi slovensko-slovstveni ostalini bere naslednje svoje poročilo:

„V 17. skupščini matičnega odbora mi je bila častna naloga, St. Vrazovo národno-slovstveno slovensko ostalino na tenko pregledati, morebiti za natis vrediti ter v eni prihodnjih sej ali ustmeno ali pismeno o tem predlagati. Pritrdil sem bil tej želji in takoj po seji, v kteri sem bil nazoč, prejel po gosp. tajniku našega društva v vsem 21 zvezkov in zvezčičev imenovanega národnega blaga, ktero sem, kakor se bode znabiti vsaj nekoliko dalo tudi iz današnjega poročila povzeti, z natančnostjo pregledal, ktero tirja važnost predmeta in zaupanje, od Vas gospoda, v me stavljeno.

Že na prvi mah, ko sem bil pogledal v ta kaleidoskop našega národnega, v tej ogromni ostalini, ohranjenega pesniškega blaga, sem se preveril, da je našemu literarnemu društvu sveta dolžnost, ga v kritični izdaji prej ko prej spraviti na svetlo, in čim bolj sem se bil udomačil s celim tù nahajajočim se materijalom, tim veča je postala moja prepričanost, ka bi bilo neodpustljivo še dalje shranjati to ostalino nenatisnjeno, tedaj slovenskemu učenemu in neučenemu svetu neznano. Kar se nam tù podaja, je čisto, národno blago, ne umetno stvarjeno ali ponarejeno, kakor se često zgodí, ampak iz ust národa samega vzeto, z vsemi prednostmi, pa tudi slabostmi, ki so enacim proizvodom lastne. To sovsema veljá o pesmih, po Vrazu samem nabranih, ki je že za one dobe spoznal pravi način, kako ravnati z národno-slovstvenim blagom, dobro spoznavši, da národno-pesniškim proizvodom vzameš poetično ceno, ako jim ne pustiš oblike in značaja, jim po rodu danega. Tudi metoda nekterih pomagalcev Vrazovih v nabiranji národnih slovenskih pesni ugaja tem tirjatvam, a nekaj jih je pa tudi med njimi, kteri še niso tadaj imeli o tem pravega pojma, čemur se ni čuditi, ako pomislimo, da se je, razun malo izjemkov, še le uprav po sej dôbi pričelo ne le pri soplemennih slovanskih, ampak tudi pri druzih kulturnih evropskih národih kritično izdavanje národnih pesni. — Pomagalcev je imel St. Vraz nad 20, kterih vseh mi ni treba tù naštevati, ker bode o tej stvari natančniše poročati v tiskanem predgovoru k tej zbirki nár. pesem, se vé da, ako društvo, oziroma njen odbor, sploh sklene, jo izdati pod svojim pokroviteljstvom in na svoje stroške. Imenujem pa tù vendar imena, kakor Prešerin, Jarnik, Poženčan, Drobnič med mrtvimi, Ivan Kukuljevič Saks., Oroslav Caf, Dav. Trstenjak, Mat. Majar, med še zdaj delavnimi pisatelji in takrat marljivimi sodelalci St. Vrazovimi v nabiranji slovenskih národnih pesni. Pri tako obili podpori in neumornem lastnem trudu se ni čuditi, da si je pridobil St. Vraz iz mnogo pokrajin Slovenije obilico pesni, v kterih, kot naravnem dušnem zrcalu, na tenko ogledujemo slovenski národ, kakor je bil in je še. Tù ga vidimo pri raznih opravilih, v raznih vsakoletnih prigodkih in običajih; tù v veseli družbi pri vinski kapljici se življenja veselé, ondi trpkosti slovesa od zibeli in domovine v živih glasovih oznanjaje, tù pri snubitvi, ženitvi, zdravici, pri razleganji poskočnih godčevih glasov, ondi od toge potrt v lastni nesreči, v splošni nezgodi, pri pogrebu itd. Tù ugledaš v pesni veselega pastirja, bistrega lovca, ondi te spet sreča voznik lehkoživec in se tudi raduješ ali hudueš nad stereotipnimi prikaznimi, kterih se družinsko življenje skoraj nobenega národa ne ogne. Da lehko v teh pesnih tudi národ opazujemo, kako ljubi pa tudi sovraži, se nam ne bode čuditi, pomislivšim, kako rahlo- in globokočuteč je naš národ po vsej svoji natori in k otožnosti prisiljen po svojem političnem položaji in po svojih historičnih dogodkih. Dokler se bode národna pesem pri kacem národu koli glasila, bode v njej rahlim glasilom ljubezni odlično mesto odmenjeno. Tako je inod, kako bi to moglo vsled ravno omenjenega pri nas inače biti. In res vidimo ta čut opevan v raznih pesnih te ostaline in ga tù opazuješ s početka, da v devičjem ali mladeniškem srci požene kal, jedva opazljiv, pa do one stopinje, ko do vrhunca doraste in v človeškem srci s strastjo gospodari, kteri celó razum vselej kljubovati ne more. Ravna ta vrsta národnih pesni je v St. Vrazovi ostalini zeló obširno zastopana in nahajamo med njimi nektere res klasične vrednosti, tako po izjavu nježnih čutil, kakor po pristojnosti oblike in dovršenosti izpeljave, — a naletimo tudi na druge, kterim realizem pregole plastike dosta vrednosti vzame in se slednjič izgubi v nespodobo (zerrbild) mnogo čveterovrstnih, ki duševno vrednost národovo bolj kratijo, nego povspešujejo. Da slednjim ne bode smelo biti mesta v tiskanem izboru, se umeje, mimogredé opomnjeno, samo ob sebi, ker ga ni niti najmanjšega vzroka, ki bi njihovo izdavo priporočal. — Zastopane v tej ostalini so tudi zgodovinske národne pesni, strogo epične, kakor tudi balade in romance. Opevani so dalje predmeti neposvetnega značaja (v legendah), in kar tej zbirki še posebno veljavo dá, — v njej nahajamo celó nektere pesmi, kojih zadržaj nas vodi v predzgodovinske čase, ko so naši preddedje še malikovali in so nekako svoje veroizpovedanje v mitologičnih (bajeslovnih) poemih vnukom izročali itd. itd., — kdo bi tudi v najsplošnišem načrtu mogel vse narisati, kar se nahaja v tej ravno tako obširni, kakor zanimivi, velevažni ostalini slovstvenega národnega blaga slovenskega. S kratka, ostalina je pravi „repertorium“ pravega našega národnega pesništva in vrhu vsega druzega velike vrednosti tudi za národni ethos, slovensko bajeslovje (mitologijo), za národno običajno pravo, posebno tudi za slovensko dialektologijo, kteri še do sedaj niti temelja postavili nismo, — pa tudi za národno godbo, kajti St. Vraz veščˇ godbén izvedenec ni le besede, ampak tudi napeve národnih pesni zapisoval ter po tem načinu tudi národnemu spevu marsikak tipični motiv rešil. — Sploh pa se sme reči, da je poleg jezika ravno v teh národnih pesnih naša národnost najboljše in čistejše ohranjena. Vseh jih je brezi varijantov na stotine, a poleg tega je v zbirki še več národnih pregovorov in druzega literarnega drobiža.

Toliko čisto na kratko „in merito“ o St. Vrazovi ostalini slovenskih národnih pesni. Tako po obsegu tedaj, kakor po raznovrstnosti zadržaja, pa tudi po estetični vrednosti je ta zbirka važna dovolj, da nasvetujem: „slavni odbor naj sklene jo prej ko prej dati kritično vrediti in na društvene stroške izdati.“ (Kon. prih.)

Dopisi.

Petrograd 16. (4.) avgusta. — η — (Dalje.) Veliko šuma je naredila pravda nihilistov. Take politične pravde vzbujajo uže same po sebi v narodu radovednost in volnenje in dajajo povod mnogo besedovati. Opomnim, koliko se je govorilo in pisalo o tistem (češkem) otroku, ki je bil napisal hudodeljski listič in zato obsojen v ječo na več let. Tukaj vsled za zagovorom nihilistov se ni zgodilo samo to, ampak lopnuli ste druga na drugo obe politični stranki, zapadno-liberalna s svojimi vejami, nihilistično in komunistično in pa slavjanska, ali kakor jo liberalci imenujejo, slavofilska, moskovitarsko-reakcijonerna, in razodeli ste se obe do dna srca. Večkrat se je vprašalo, kaj prav za prav hočejo ruski liberalci, glavni organ kterih so „Sankt-Peterburgskija Vedomosti“. Vlada je naredila v ruskih krajih iz milijonov grajšaških robotnikov (sužnjev) samostojne kmete, svobodne državljane; „Moskovitarski reakcijonarji“ so to osvobodenje z navdušenostjo pozdravljali, kot vspeh dolgoletnih trudov; liberalci so želeli vse kaj druzega, – česa pa? to je ostalo za oblaki njihove modrosti. Moskvičani tirjajo, naj se ravno tako zgodí v pribaltiskih krajih — liberalci vgovarjajo, da to se pravi nemško-rijcarski mir kaliti, in sicer dozdaj z vspehom; pribaltiški rijcarji uživajo še vse svoje sredno-vekove pravice, Latijši pa in Estonci so še vedno rijcarski sužnji. Slavofilski reakcijonerji so tirjali več šol, nižih in viših, zboljšanje šolskega plana, usiljeno (pomnoženo) obrazovanje, inostranih učiteljev, dokler domačih ne zadostuje — liberalci so vpili, da napliv tujih učiteljev je škodljiv, da gimnazije v Rusiji (menda razun poljskih in nemških) naj se odpravijo, jim da zadostujejo „obšče obrazovateljna učilišča“. (Kdor se želi v teh prepirih podučiti, najde gromadnih sanjarij in čenčarij v „akademičnih“ (lucus a non lucendo) Sankt-Peterburgskih „Vedomostjah“, posebno od marca do junija tega leta).

Česarkoli se je vlada in moskovitarska stranka na poti napredka poprijela, našim liberalcem je bilo vse „škodljivo, reakcijonerno, ostudno“ njih vsakdanja molitev je vedno ena: panem et circences, circenses et panem! osrečiti, zadovoljiti narod! — S čim? kako? To so prepuščali naši liberalci fantaziji, naj si drugi glavo ubijajo s to uganjko. Kar je „Sudebni Vestnik“ g. Spasoviču, advokatu toženih nihilistov opomnil, da, ako tisti g. Spasovič sedi na univerzitetni katedri, kteri sedi na advokatskem stolu, ni se čuditi, da ima g. Spasovič priložnost svoje učence pred sodnijo zastopati — to je britko obdolženje, in menim, da listom, ki imajo velik vpliv na obšče mnenje, bi se spodobilo zbirčnim biti v besedah, ktere vpletajo v svoje kritike; vendar resnica ostane resnica, da iz iskre postane požar — to mora biti znano liberalcem, ki vejo toliko pridigovati o škodljivem vlijanji panslavistov na mladino. Nihilisti prav za prav vže niso več samo zanikavci, oni vže niso več po primeru svojih očetov liberalcev samo vse zametovali, kar vlada v življenje vpelje, oni so jasne paragrafe napisali v svoje tajne programe in pravila: „Revolucijoner pozná samo en nauk, nauk razrušenja. K temu cilju, in samo k temu, se zdaj on še učí mehanike, fizike, kemije, in če hočeš — medicine. K temu cilju se on noč in dan učí žive vednosti, poznavati ljudí, njih karakter, položenje in vse pogoje zdajnjega družbinskega stroja vseh mogočih stanov. Cilj in konec tega učenja mu ostane vedno eden: kakor skoro mogoče, razrušiti ta poganski stroj. Revolucijoner vstopa v državni, v družbeni, v tako imenovani omikani svet in živí v njem z edinim ciljem in vero, popolnega in skorega razrušenja. S tem ciljem on more in mora živeti v obščestvu, vendar mora revolucijonerja v sebi tajiti. On se mora vkrasti v niže in više stanove, za kupčijski pult, v cerkev, v grajščino, v birokratski, vojaški, literarni, policijski svet in celó v Zimni dvorec. — Z liberalci on sme stopati v snošenja, vendar le s tem ciljem, da bi jih hujskal proti vladi in poslednji tako zadrege delal. — Čast in vednost so njemu le prazne besede — šole so škodljive itd.“ Vse naseljenje je razdeljeno v teh programah na več kategorij; više kategorije so obsojene na smrt; od bogatih mora revolucijoner sè zvijačo materijalnih pripomočkov vleči, dokler ne pride čas, tudi njih podaviti; niže mora za svoje namene dobivati. Po takem programu hočejo ti možje narod osrečiti, „reakcijoner“ bi rekel, iz človeške družbe narediti čedo zveri. V Parizu so bili dospeli do poskušnje — v Rusiji na vspeh take zverske vrtoglavosti še misliti ni. Menda v tem prepričanji jih tukaj sodijo ne kot revolucijonerje, ampak kot ljudí, ki so ob pamet prišli. Posnamem Vam na kratko zgodovino te vrtoglavosti. Duša vsega dela je bil nek učitelj Nečajev. On si je omislil oficirsko, inženirsko, profesorsko in druge uniforme. Po tem je začel zdaj v tej zdaj v drugi uniformi prijatelje in znance obiskovati ter lagati, da je bil v tej ali tej družbi, kakoršno uniformo je ravno imel na sebi. Dalje je legal o raznih svojih zvezah, o komitetu, ki da se je ustanovil z namenom, narod osvoboditi in osrečiti, on da je komitetov delegat. Tako se mu je udalo iz nezadovoljnih učiteljev, zgubljenih študentov, obskurnih žurnalistov in podobnih oseb narediti slepo-verne hlapce njegove volje. Vstvaril je centralni krog iz 6 oseb, vsaka iz teh je morala osnovati okoli sebe drugi tak krog, in tako je šlo dalje. (Dal. prih.)

V Hartbergu na nemškem Štajerju 7. sept. (Burka naše volitve.) Čujte, drage „Novice“ tudi iz nemškega Štajarja nekoliko besedí o volitvah v deželni zbor. Danes je bila tukaj volitev trgov in mest. Kandidat liberalne stranke je bil Kaisersfeld-Blagatinšek, konservativne pa župnik fridberški dr. Rössel. Volilcev se je bilo sešlo nad 400, od kterih je dobil Kaisersfeld 327 in dr. Rössel 87 glasov. To je za dr. Rössel-ja še veliko, kajti liberaluhi so vse kriplje napeli, da še v dvorani ni bilo mirú pred njimi. Ko se je čulo imé Rösselnovo, razlegale so se z zaničljivim smehom grde besede tako, da je vladni komisar moral nesramneže pogosto zavračati. Duhovne so zasramovali, kjer koli so kterega videli; reveži še v dvorani niso imeli mirú. Po dokončani volitvi pa je bilo tako razuzdano veselje, da bi bili skoraj drug druzega od veselja snedli. Jaz sem stal pred hišo, kjer bivam in kjer je bila tudi volilna soba, ko zavpije nekdo skoz okno: „Kaisersfeld hot gsiagt!“ (K. je zmagal.) Na to skoči nekdo k meni; mislim, da je bil krojač, ker je ljubljanskemu Riesterju zeló podoben, me objame in začne: „Is dös a Fraid! Hiez hob mer ihnen zâgt! Warum is den dei Bruadar net kuman! Und der Fritz a net. Und doch hômer gsiagt“. Jaz gledam norca nekaj časa, se obrnem in grem na drugo mesto. — V tem hipu pride godba a la Straussov orkester: trije z goslami, eden s strančico, eden z basom in dva s trobentami — in hajd! po mestu. Za „bando“ je šel tukajšnji advokat, in če se ne motim, nek učitelj, ki sta kakor dva bajaca ljudém na oknih klobuke ponujala „Kaisersfeld hoch“ kričé. Za njima pa so šli drugi liberaluški volilci. Ko pridejo na prostor sredi mesta, kjer je vihrala velikonemška zastava z imenom „svetega Kaisersfeld-a“, se tropa odkrije vedno „hoch! vivat“ kričé. Kmalu zgrabijo trije taki norci štango zastave, da bi jo nesli po mestu; al preteška jim je. Po dolgem posvetovanji polovico štange odse-

kajo, zastavo okoli štange zavijó in zavežejo, da se ni po tleh vlekla in hajdi! po mestu noter do „Tschoka“, kjer so imeli kosilo. Po kosilu je bil koncert; menda se je pela Blagatinšeku na čast velikanska junaška pesem:

„Muz'ka je lepo špilala,
Mi pa smo Urha klicali!“

Bog daj norcem pamet! J. Prekopski.

Iz Belaškega okraja na Koroškem. — Ljubi Kranjci, dragi sosedje! Na vaše odprto pismo 20. dne u. m. vam žalostni naznanimo, da volitev poslancev v naš deželni zbor se ni izvršiti mogla tako, kakor smo Slovenci hoteli in bi tudi pravično bilo. Al kaj je vsega tega najbolj krivo? Ne mi Slovenci, — mi smo stali kakor možje za našo vero, naš narod, za našega cesarja, za našo Avstrijo; al vse to bilo je trn v pêti našim liberalnim nemškim in nemškutarskim nasprotnikom! Najbolj vsega tega kriv je krivični volilni red, kterega je zvita buča Schmerlingova tako izduhtala, da se le Nemcu pogača peče, Slovencem pa drobtine mečejo. Dokler se ne prenaredí volilni red, obsojeni smo Slovenci zmirom na smrt. Edini slovenski poslanec Einšpieler bo vedel odkriti Schmerlingovo hudodelstvo v celovškem zboru. Naj si le dobro nabrusi meč besede!

Slovenski volilci iz Belaškega okraja.

V Gorici 10. sept. — x+y — (*Laški poslanci našega deželnega zbora*) so se zbrali pretekli teden v Romans-u, kamor jih je bil sklical posl. Dottori. Dogovorili so se, kako se imajo obnašati Slovencem nasproti ozir jezika. Akoravno sta se poslanca mesta Gorice (dr. Deperis in dr. Maurović) vpirala razlogom Dottori-evem, s kterim je zagovarjal lansko laško stališče v zboru — to je, naj se slovenskim poslancem ne dovoli, da bi po slovenski govorili — se je vendar sklenilo, ne vdati se v ničemur! Samo v principu priznavajo Lahi Slovencem pravico, po slovenski govoriti, posluževati pa se dejansko te pravice ne smejo!! Ne mislite pa, da so Lahi tako neumni, da bi svoje zahtevanje imeli za pošteno in pravično. Prisiljena trma jim je le sredstvo k dosegi njihovega namena. Oni hočejo dokazati, da je goriški zbor nemogoč, to je, da je nemogoče Lahom in Slovencem skupaj zborovati. Nasledek bi imel biti po njihovih mislih ta, da jim dovoli vlada združenje z drugimi italijanskimi okrajinami ali znabiti kakoršen si bodi poseben zastop za goriške Lahe, če treba, tudi brez mesta Gorice. Z eno besedo „la politica del Trentino“, to je njihovo gêslo. Ne bo nič, gospodje! — Prihodnjo sredo, tisti večer, predno se začne zborovanje, snidejo se vsi poslanci, laški in slovenski — povabil jih je deželni glavar — in bode se v zadnje poskusilo, stranki spraviti. Če se to ne doseže, je naš zbor pri kraji.

Iz Gorice 9. sept. ⊙ — Naše ljudí na kmetih, ki prihajajo po redkem v mesto, in znabiti tudi marsikterega meščana bo mikalo izvedeti, da se bode pričelo prihodnjo spomlad neko prav potrebno delo za olepšanje mesta. Mestno starešinstvo je sprejelo ponudbo grofinje M. Coronini-evke, obstoječo v tem, da posodi ona mestu 12.000 gold. po 5% s tem pogojem, da se dá zidati nov farovž pred véliko cerkvo, da se imajo tla krog cerkve znižati in poravnati in pa da se odpre nova ulica od velike cerkve tje čez proti Rabatišču skoz vrt, ki ga je tudi grofinja C. odstopila. Kar se doneska za farovž tiče, ki ga ima po postavi dati vlada, je pogajanje že tudi pri kraji. — Pri nas je vročina, kakor meseca julija in suša (od Gorice proti jugu) žuga pokončati vse jesenske pridelke. Grozdje se nekako bolj suší, ko zorí.

Iz Postojne 7. avg. — Za pogorelce na Belskem, v Petelinjah in Radokovi vasi so se c. kr. okrajnemu glavarstvu v Postojni poslala sledeča darila: od far na Vrhniki 12 gold., v Kamniku 12 gold., in v Trebnem 5 gold., od trga Ribniškega 5 gold., od sosesk v Loži 2 gold. 50 kr. in na Erzelu 2 gold. 30 kr.; od vasi Radeče na Gorenskem 90 kr., Hugo knez Windischgrätz 20 gold., soseska Planina 5 gold. 50 kr., od soseske Črni vrh pri Idriji 12 gold. 15 kr., fara Ribnica 17 gold. 63 kr.

Iz Slavenske fare na Notranjskem. — Prošnja pogorelcev Slavenske fare, Petelincev in Radohovcev je obudila blaga srca, ktera jim so res velikanske darove prinesla. Toraj se sl. deželnemu odboru in velikodušnemu dobrotniku, gospodu baronu Antonu Zois-u v imenu imenovanih nesrečnikov iz globočine srca zahvaljujem. Anton Pokorn, fajmošter.

Iz Vrhnike 8. sept. — Nedavno je bila pri nas nova volitev krajnega šolskega svetovalca za umrlim A. Lenaršičem, — al dovršila se ni, ker so kljubovali računi šolskega zaklada. V tukajšnjem šolskem svetu sedé tudi tako učeni možjé, ki šole še nikoli znotraj videli niso, a dobro je pa vendar to, da vsaj debelo pisane številke nekoliko poznajo. Starodavni smešni pregovor o Vrhniki je po naši deželi dobro znan, ki pravi: „enajsto šolo je študiral na Vrhniki“, zdaj pa nekteri naši tržani pod kapitanstvom gosp. Obreze po vsej sili hočejo nas degradirati, da se ne bode več govorilo od „enajste“, ampak od „devete“ šole. To je vendar prežalostno! — Al kaj neki to pomeni, da naša dva gospoda Obreza in Mulej, ki sta dozdaj zvonec nosila v našem trgu, sta zadnje dni nekako poparjena; s pobešeno glavo, z rokami v žepu (to je še ostanek prejšnje mogočnosti) in kislim obrazom se prikažeta zdaj pa zdaj na dan. Ali g. Obrezi morebiti 23letni računi županstva po glavi rojijo, ker za tolikošen kùp računov o dohodkih in stroških potrebuje se cela velika pisarnica? G. Mulej pa si sitnosti svojega sodniškega stanú menda s tem tolaži, da krompir znaša iz očitnih shramb v skrivne pod streho ali ga pa s slamnicami pokriva. Gosp. Mulej mora menda iz stoletne pratike vedeti, da bode letos hud mraz, da se tedaj že naprej mraza ogiblje. Čudno je pa vendar to, da se ta gospod mraza še za obroče bojí, da ne bi popokali, kajti zakopal jih je v senó. Pa kaj bomo mi „osli“ to reč na dalje „gruntali“; mož, čegar učenost že več let obsega toliko razdelkov obrtništva in kupčijstva, bode gotovo tudi za to ravnanje svojo dobro skrivnost imel. Tedaj le čakajmo, morebiti vendar pričakamo česa, če gosp. Mulej še dolgo pri nas ostane. Če še kaj druzega zvemo, kako bode gosp. Mulej s krompirjem dalje ravnal, naznanimo brž; če pa gosp. Obreza položí svoje županske in šolske račune, telegrafirali Vam bodemo hipoma to novico, in ker vidimo, da „Pressi“ včasih iz „Novic“ prinesete telegrame na Dunaj, šla bo potem tudi imenitna novica po vsem svetu, da od preteklih celih 22 let je župan račune položil, kakor včasih tudi kak grešnik čez veliko let skupaj „generalbeicht“ storí.

Iz Dritaja. Ker se je posestnik Miha Cepudar odpovedal županstvu, je bil 15. dne u. m. posestnik Anton Žurbi namesti njega za župana voljen.

Iz Ljubljane. (*Deželni zbor*) se začne, kakor po druzih deželah, tako tudi v Ljubljani juter dopoldne ob 11. uri; ob 10. uri je pred začetkom zborovanja slovesna sv. maša v stolni cerkvi. Ravnokar nam je prinesel telegraf novico iz Dunaja, da je dr. Razlag imenovan za deželnega glavarja. Radujemo se, da je deželni glavar prvikrat izbran iz narodne zborove večine.

— Ravnokar pa nam je prinesel telegraf drugo novico, da je deželni šolski svetnik prof. Šolar ime-

novan za c. k. deželnega nadzornika gimnazij in realk na Kranjskem. Po takem je sl. ministerstvo nauka sprejelo željo narodne večine šolskega sveta, da se znebimo dr. Vrečkota in Holzinger-ja. Dobro! Naj bi sl. ministerstvo kmalu tudi nektere profesorje gimnazij in realk prestavilo na taka mesta, kjer ne žalijo národne ravnopravnosti, kakor pri nas!

— (*Véliki posestniki*) so včeraj volili 2 poslanca nemesti pl. dr. K. Wurzbacha in dr. Kluna, ki sta se odpovedala poslanstvu. Bilo je 33 vélikih posestnikov pričujočih, 32 pa jih je poslalo pooblastnice, da so drugi za-nje glasovali. Žalibog, da od naše narodne stranke jih ni prišlo k volitvi toliko, da bi bili mogli vse poslane pooblastnice prevzeti! Izvoljena sta bila dr. vitez Zavinšek s 46 glasovi in grof Ludevik Blagaj s 45 glasovi — obá decembrista (ustavoverske stranke). Grof Artur Nugent, grajščak Kosteljski (iskreni narodnjak, bivajoč v Karlovcu, ki je bil pri volitvi osebno pričujoč) in dr. Karol Ahačič, kandidata naše narodne stranke, dobila sta vsak po 16 glasov. Sicer so dobili knez Windischgrätz 4 glasove, Lašan, uradnik v pokoju, 2 glasa in Jombart 1. Čudno, prečudno je to, da pl. Wurzbach, c. k. deželni predsednik, in grof A. Auersperg, c. k. okrajni glavar Litijski, sta glasovala z ustavoverci! in tem bolj čudno je to, ker namestnik Njegovega Veličanstva grof Grüne je za Lipico in Prestranek poslal pooblastnici z naročilom, da se izročite volilcem iz spravoljubne (narodne) stranke! Ustavoverci so večer pred volitvijo imeli shod, v kterem se je stranka grofa Antona Auersperga in barona Apfalterna na vse kriplje ustila za to, da se volita spet dva taka, ki nista iz vrste velikih posestnikov (taki se zato med narodom navadno „najemniki“ imenujejo) namreč Lašan in dr. Schaffer; al ustavilo se je temu predlogu mnogo druzih volilcev tako strogo, da so se zbali ustavoverci, da ne bi jih ti zapustili pri volitvi in potegnili z národno stranko, in tako so popustili Lašana in Schafferja na cedilu. Da je pa naš popis volilnega gibanja popoln, naj dostavimo še to, da nas je srce zabolelo videti med volilci — dva vskoka narodne stranke. Vse pa je kazalo na to, da zmagajo narodnjaki, ako bi se marljivo vdeležili volitve.

— (*Iz seje deželnega odbora 9. dne t. m.*) Ker bi imele že 26. dne tega meseca po državni postavi od 27. julija t. l. občine (soseske) prevzeti opravila gnanstva (šuba), ki jih imajo zdaj cesarske gosposke v svojih rokah, zato je deželni odbor sklenil obrniti se na c. k. deželno vlado s prošnjo, da bi vsaj še tako dolgo te gospóske gnanstvo oskrbovale, dokler se ne vpeljejo nove vélike županije; kajti sedanjim županijam bi nikakor ne bilo mogoče v tako kratkem času teh sitnih opravil prevzeti, za ktera je tudi potreba posebnega poslopja, ter bi brez dvombe nastale velike zmešnjave in nerednosti v opravilih z odganjanci, ako županije niso na to pripravljene. — Referent dr. Costa je razložil načela, po kterih naj deželni odbor nasvetuje prihodnjemu deželnemu zboru prenaredbo občinske postave in volilnega reda za mesto ljubljansko, ki je dozdaj še zmirom imelo začasno postavo od leta 1850. Načela veliko veliko svobodnejšega volilnega reda memo dosedanjega, pa tudi tistega, ki ga je tako imenovani „liberalni“ nemški mestni zbor nasvetoval, so bila po večini glasov sprejeta. — Pretresal je deželni odbor tudi od referenta dr. Jan. Bleiweisa izdelano novo osnovo deželne bolnišnice, ki jo deželni odbor ima predložiti prihodnjemu deželnemu zboru v potrjenje.

— (*Iz deželnega šolskega sveta.*) V seji 7. dne t. m. so bile sledeče važne obravnave. Po odpisu c. kr. ministerstva nauka je ljudskim našim šolam posebno potrebno novo slovensko berílo za 4. in oziroma 5. razred; ministerstva je tudi volja podpirati izdajo tacega berila. Sklep dež. šolskega sveta je bil: g. Praprotniku naj se izroči sestava novega berila, da s pripomočjo gg. Tomšiča in Močnika izdela načrt (program) nove knjige in ga predloži deželnemu šolskemu svetu, ta pa ga potem izroči ministerstvu v potrjenje. Pri tej priliki se je tudi sklenilo, c. k. deželno vlado prositi, naj ukaže tukajšnjemu c. kr. bibliotekarju, da nakupi vse novejše šolske knjige pa tudi prejšnje, in jih v posebnem razdelku shrani, ker je jako obžalovati, da je ljubljanska c. k. knjigarnica pri zdatni zalogi tako nemarna, da nima vseh slovenskih knjig. — Vprašanje novomeškega c. k. okrajnega šolskega sveta je deželni šolski svèt rešil z odgovorom, da neplačani šolski denar (šolnina) ne sme nobenih nasledkov imeti na otroka samega, da bi se zatega del izključil otrok iz šole itd., od starišev ali varhov pa naj se po postavni poti iztirja šolnina. — Okrajni šolski svèt v Planini je predložil načrt opravilnika za krajne šolske svete, kterega je osnoval okrajni šolski inšpektor Stegnar in deželni šolski svèt s pohvalo sprejel. Sklep je bil: naj se nekoliko popravljeni opravilnik v slovenskem in nemškem jeziku natisne v 800 iztisih in razpošlje vsem okrajnim šolskim svetom, da ga sprejmejo v vodilo. Pri tej priliki se je tudi čulo, kako predsednik okrajnega šolskega sveta, c. k. okrajni glavar g. Ogrinc maltretira ravnopravnost našega jezika. Zadnji čas bi pač bil, da take okrajne glavarje vlada dene v pokoj ali da jih požene v nemške kraje! Taki možje niso za kranjsko deželo. — Vprašanje: kako naj bi se udje krajnega šolskega sveta primorali k spolnovanji svojih dolžnosti, je rešil šolski svèt s tem, naj se izprva podučijo po c. k. okrajnem glavarji in okrajnem šolskem nadzorniku; če pa dobrovoljni poduk ne pomaga, naj ostro ravnanje po postavi nastopi z nemarnimi. — Za šolskega služabnika (z 250 gold.) pri c. k. ljubljanski preparandiji je bil imenovan Janez Robida, magistratni služabnik, ako c. kr. ministerstvo notranjih oprav vsled dotične postave to imenovanje potrdi. — 15 učiteljem, ki so udje c. kr. okrajnega šolskega sveta in zunaj okraja stanujejo, se je za stroške potovanja k dotičnim sejam dovolila daljavi primerna odškodnina od 25 do 80 gold. za letošnje leto. — Vloga c. k. vodstva ljubljanske preparandije je bila med drugim rešena s tem, da deželni šolski svèt odobri predlog vodstva, da le učitelji preparandije prednašajo nauke, a ne drugi tuji, — da se za leto 1872. od ministerstva naprosi 400 gold. za učne pomočke, in da za malo peščico kakih 5–6 učencev več ni treba nove sobe. — Ker je čas za razpis služeb na c. k. ženski preparandiji ljubljanski prekratek, je ministerstvo nauka dovolilo, da se začasno za učitelja postavi gosp. Lazar, katehet in vodja ljudske šole v Kranji, za ženska dela, glasovir in petje pa neka učiteljica v Idriji. Ker je osnova preparandije za ženske učiteljice vzlasti izprva zeló važna, je želeti in zahtevati, da učitelji in učiteljice se imenujejo le po poti očitnega konkurza. Vse te službe se bodo tedaj razpisale.

— (*Vélikega sejma v pondeljek*) bilo je malo. Goveje živine se je prignalo le malo, in še ta bila je sloka, kajti debelo so tuji kupci iz Tirolskega, Salcburga itd. že na sejmih na deželi in domá po kmetih pokupili. Kolikor pa je je prišlo na sejm, se je prodala lahko in dobro. Več je bilo kónj in žebet, a tudi kupca precej, posebno za žebeta. Kramarski sejm je bil slab, kakor je že to pri „češpljovem sejmu“ navada. — Pred mostom so se po starodavni navadi sešli čbelarji

kranjski ter strdi (medú) ceno uganili na 20, 21 in 22 gold. za cent; kupca ni bilo veliko, ker nekteri so trdili, da bode strd pozneje cenejša.

— (*Ker so profesor Enderjeve podobe*) le še razstavljene do petka, toraj še enkrat in prav živo priporočamo slovenskemu občinstvu, naj ogledajo lepe naše gorenske kraje in gore, in s tem tudi pripomorejo, da se bo lože izvršil lepi namen te razstave, zložne poti delati na imenitne naše gore. Vstopnina je le 20 sold. Kakor smo že povedali, se razstava vidi v prostorih realkinih v Mahrovi hiši poleg šolske naše hiše. Naj je ne zamudí nihče! Razstava kaže blizo 50 podob, na priliko: Kranj, Radoljico, Tržič s „hudičevim mostom“, Bleško jezero, okolico jezera, Savico, Peričnik, Mangart, Kočno, Predel, Tomin itd. itd.

— (*Dramatično društvo*) napravi na čast veleslavnemu deželnemu zboru predstavo s pripomočjo Sokola, v soboto 16. dne t. m. v deželnem gledališči. Po vvodnem govoru se bode predstavljala veseloigra „Ni ljubosumen“ v 1 dejanji. Potem pride telovadba Sokolcev in skupine, konečno pa burka s petjem „Princ iz Arkadije“. — Ker je namenjen ves čisti dohodek te predstave pogorelcem v Vižmarjih, se je nadejati tem obilnejše vdeležbe. Sedeži se bodo dobivali v soboto od 10. do 12. ure zjutraj pri gledališki blagajnici in popoldne od 2. do 4. ure v pisarnici dramatičnega društva v čitalnici.

— (*Oznanilo.*) S 1. oktobrom se začne trikrat na teden podučevanje deklet v telovadbi in sicer v pondeljek, sredo in petek vselej od 5. do 6. ure zvečer, o tem času naj se blagovolijo oglasiti one, ki se hočejo učiti telovadbe. — Dijaška telovadba se tudi prične z oktobrom, in sicer vsaki dan od 6. do 7. ure zvečer. — Telovadba učencev se prične tudi meseca oktobra, a telovadilo se bode vsako nedeljo popoldne od 3. do 4. ure.

J. Z. Veselý, načelnik „Sokola“.

Iz Idrije nam dohaja veseli glas, da jutri bode gotovo občespoštovani narodnjak gosp. Irkeč za deželnega poslanca izvoljen.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Volitve za deželne zbore so večidel dovršene. Mogoče je zdaj prevdarjati, kako so z volitvami poslancev ljudstva odgovorila na cesarjev klic: „mir bodi med narodi mojimi!“ Predno pa o tem kaj več povemo, naj opomnimo še enkrat, da deželni zbori na Pemskem, Poljskem, Dalmatinskem, Kranjskem, v Bukovini, Vorarlbergu, Istri in v Trstu niso bili razpuščeni; v tistih deželah pa, v kterih so vse poslance na novo volili, je izid volitev, kolikor se more danes povedati, ta-le:

Kedar se skliče prihodnji državni zbor, ki bode namen imel kazati pot, ki pelje k poravnavi med narodi avstrijskimi, utegne v zbornici poslancev sedeti naših (federalistov) 138, nemških centralistov pa le 65, in sicer

iz Pemskega	federalistov	40,	centralistov	14,
iz Galicije	„	36,	„	2,
iz Moravskega	„	19,	„	3,
iz Tirolskega	„	10,	„	—
iz gornje Avstrije	„	8,	„	2,
iz dolnje Avstrije	„	—	„	18,
iz Salcburškega	„	—	„	3,
iz Štajarskega	„	2,	„	11,
iz Koroškega	„	—	„	5,
iz Kranjskega	„	5,	„	1,
iz Dalmacije	„	5,	„	—
iz Bukovine	federalistov	5,	centralistov	—
iz Šlezije	„	—	„	6,
iz Vorarlberga	„	2,	„	—
iz Istrije	„	2,	„	—
iz Goriškega	„	2,	„	—
iz Trsta	„	2,	„	—

Po takem bode, ako se tù ali tam kak poslanec ne prevrže, 138 poslancev spravoljubnih (federal.) nasproti stalo 65 poslancem, ki se zagrizeni držijo decemberske ustave, Avstriji pogubivne, za ktero ogromna večina narodov ne mara, in med unimi vidimo tudi zastopnike čisto nemških dežel kakor je nemška Tirolska, Vorarlberška in gornja Avstrija. Po takem se bodo le poslanci doljno-avstrijski, štajarski, koroški in salcburški upirali proti poravnavi in spravi med narodi avstrijskimi; vendar bo njih upor jalov, kajti spravoljubna federalistična stranka bode imela postavni dve tretjini večine, po kteri se sme prekucniti decemberska ustava. Borba bode imenitna, ki se bode že v deželnih zborih pričela, kedar bode vlada predložila načrt novega volilnega reda za volitve deželnih poslancev.

Vsi sprevidni možje, kteri se s politiko pečajo, so že pred volitvami previdéli, da večidel avstrijskih narodov srčno želí, da bi konec bil vseh narodnih prepirov, in da so nam časi mirú in pokoja sila potrebni; — al da bodo — razun spodnje po Dunaji navdahnjene Avstrije in Koroščev — vsi kmetje cele Avstrije skoro enoglasno, da bodo vsi na kmetih bivajoči žlahtniki in véliki posestniki bogate Moravije in zgornje Avstrije na vprašanje ministerstva tako odločen in dobrodejin odgovor dali, tega nihče ni pričakoval; zdaj lahko rečemo, da je zreli um prostih kmetov vso vrtoglavnost nemčurskih politikarjev in jezičnih dohtarjev premagal in osramotil. Slava jim!

Stranke, ktere še zdaj po dovršenih volitvah nasproti stojé, so po zadnjem štetvanji decembra 1869. leta sledeče:

Na naši strani stojé:

Zgornja Avstrija, ki šteje		736.557	prebivalcev
Primorje	„	600.525	„
Tirole in Vorarlberg	„	885.789	„
Pemska	„	5,140.544	„
Moravska	„	2,017.274	„
Galicija	„	5.444.689	„
Bukovina	„	513.404	„
Dalmacija	„	456.961	„
Kranjska	„	466.334	„
skupaj		16,262.077	prebivalcev.

Nasproti nam stojé:

Doljna Avstrija, ki šteje		1,990.708	prebivalcev
Salcburško	„	153.159	„
Štajarsko	„	1,137.990	„
Koroško	„	337.694	„
Šlezija	„	513.352	„
skupaj		4,132.903	prebivalcev.

Ako primerimo zdaj številke dežel, ki so na naši strani s številkami nasprotnih, je očitno kot beli dan, kako sijajno resnica stojí nad zvijačami! — 16 milijonov in 262.077 naših proti 4 milijone in 132.903 nasprotnikov. Zmaga je naša in sicer tako velikanska kakor še nikoli, kar se vojskujemo s sleparijami ustavoverske klike. Bog pomozi dalje!

Kursi na Dunaji 12. septembra.

5% metaliki 58 fl. 90 kr. — Ažijo srebra 118 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 68 fl. 90 kr. — Napoleondori 9 fl. 47 kr.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.